

відплив умів з Європи в США);

3) між країнами, що розвиваються; (в основному між НІК і країнами арабських еміратів; між країнами-членами ОПЕК та іншими країнами, що розвиваються. Наприклад, у Кувейті і Саудівській Аравії було в 60 – 80 роках зайнято до 1 млн. робітників з Ємену, у Гонконгу – в основному з Китаю і В'єтнаму. Економічні причини: більш високий рівень життя та зарплати і недостача некваліфікованої робочої сили в НІК);

4) з колишніх соціалістичних країн у промислово розвинуті;

5) міграція науковців, кваліфікованих фахівців із промислово розвинутих у країни, що розвиваються [5]

Історично міжнародна міграція робочої сили пройшла декілька етапів, кожен з яких характеризується особливою спрямованістю і причинами. Міжнародна міграція робочої сили почалася в епоху Великих географічних відкриттів (XV–XVII ст.), коли європейські держави захоплювали величезні території, створюючи світову колоніальну систему. Поряд із добровільними мігрантами в освоєнні земель Північної Америки, Австралії і Нової Зеландії брали участь вимушені переселенці з Європи (заслані каторжани, ув'язнено. У 1880–1914 рр. відбулося масове добровільне заселення вихідцями з Європи, Китаю, Індії, Японії та Східної Африки Північної Америки, де відчувалася нестача робочої сили. XX століття, особливо період після закінчення Другої світової війни та розпаду світової колоніальної системи, характеризувався широкомасштабною міграцією робочої сили з країн, що розвиваються, у всіх напрямках. Наприкінці XX ст. індустріальні держави в усьому більшому обсязі стали пред'являти попит на висококваліфіковану робочу силу, почалася інтелектуальна міграція.

Основними особливостями цього етапу є;

– зростання масштабів внутрішньоконтинентальної міграції, зокрема в країнах Європи;

– зростання попиту на висококваліфіковані кадри (виникнення нового виду трудової міграції – "відплив умів");

– посилення державного і міжнародного регулювання руху робочої сили;

– збільшення масштабів еміграції з пострадянських держав, зокрема з України.

Отже, міжнародна трудова міграція – це насамперед форма руху відносно надлишкового населення з одного центру накопичення капіталу до іншого. В цьому полягає суть економічної природи трудової міграції та її головна причина.

Однак у міжнародну трудову міграцію втягуються не лише безробітні, й частина працюючого населення. В цьому випадку рушійним мотивом міграції виступає пошук вигідніших умов праці. Робоча сила переміщується з країн з низьким рівнем життя і заробітної плати в країни з вищим рівнем. Національні відмінності в заробітній платі є об'єктивною основою міграції праці.

Література:

1. Смирнов Б. Н. Введення в курс світової економіки: економічна географія зарубіжних країн – навчальний посібник / Є. М. Смирнов. – М. • КНОРУС. 2008. – С. 256–257

2. Глобалізація світового господарства: навчальний посібник / під ред. М. Н. Осьмовой. А. В. Бойченко. – М. : ИНФРА-М, 2011. – С. 124, 271.

3. В. С. Будкін. Міжнародна міграція робочої сили // Українська дипломатична енциклопедія: У 2–х т./Редкол.:Л. В. Губерський (голова) та ін. – К.: Знання України, 2004 – Т.2 – 812с.

4. Міжнародна трудова міграція [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: http://pidruchniki.com/15130616/ekonomika/suchasni_tsentri_priyagannya_gobochoyi_sili

5. Міжнародна міграція робочої сили [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <http://buklib.net/books/25044/>

6. Міжнародна міграція робочої сили у сучасному світі [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <https://textbooks.studio/mirovaya-ekonomika-uchebnik/migratsiya-rabochey-silyi.html>

ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Т.В. Аверіхіна, к. е. н., доцент

О.І. Яковенко, студентка

Одеський національний політехнічний університет
м. Одеса

Перехід України на ринковий шлях розвитку супроводжується не лише великою кількістю політичних і соціально-економічних змін, а й глибокою демографічною кризою, однією з першопричин якої є міграція населення. За різними оцінками експертів, поза межами України на сьогодні знаходиться від 2,5 до 5 млн осіб працездатного віку. Наприклад масовий виїзд громадян України за кордон, особливо жінок, супроводжується зниженням показників народжуваності, підвищенням захворюваності внаслідок виснажливої праці на чужині, частішими випадками настання передчасної смерті мігрантів.

Розрізняють внутрішню і зовнішню міграцію. Внутрішня міграція здійснюється в середині країни між містами, селами і т.д. Зовнішня міграція – це переїзд до іншої країни. Зазвичай переміщується населення з менш розвинутих країн в більш розвинуті. Вона поділяється на дві складові: еміграцію і імміграцію. Перша означає виїзд з країни на постійне місце проживання, а друга означає в'їзд в країну на постійне місце проживання [1]. А також люди переїжджають між країнами, які є на одному економічному рівні. В цьому випадку більшу роль відіграють не економічні фактори, а порушення прав людей, релігійні непорозуміння, політичні проблеми. Існує добровільна, вимушена і зворотня міграція (рееміграція). Рееміграція – це виїзд за територію країни з метою заробити грошей і повернутися назад [2]. Країни більше зацікавлені приймати молодих і талановитих мігрантів, бо саме від них більша віддача. Проблема міграції є нелегальний виїзд за кордон, зменшення кількості населення, руйнування сімей (неможливість виховувати і контролювати дітей). Роботодавці, які приймають на роботу людей, що незаконно іммігрували, виплачують їм заробітну плату значно меншу, ніж офіційним працівникам, і такі люди ніяк не захищені – це ще одна з головних проблем. Вивчали міграційні процеси такі вчені: Гнибіденко І.М., Гриневич С.С., Заклекта О.В., Кравченко А.Л., Малиновська О.А., Реліна І.Є.

Раніше спостерігався виїзд населення з великих міст, адже вони були більше проінформовані, а в даний час збільшилася частка мігруючого населення з малих міст (33% виявлених домогосподарств мігрантів) та сел (28%), тому що в Україні розвивається урбанізаційний процес. Населення міста збільшується, а разом з тим спостерігається тенденція вимирання сіл. [3]. З кожним роком росте відсоток мігруючих жінок (63%) – це призводить до того, що вони не можуть приймати участь у процесі відтворення населення України. Жінки готові працювати на фізично тяжких роботах, які значно погіршують їх стан здоров'я [4]. Більшість людей, які мігрують у пошуках роботи – це молоді люди. Причинами міграції є: корупція, значно більші заробітні плати за кордоном ніж на батьківщині, нестабільна економіко–політична ситуація в середині країни, неможливість розвитку, незахищеність прав людей, високий рівень безробіття, непотрібність професії в даній країні, зникнення галузей виробництва або суттєве їх скорочення, нерозвиненість певних регіонів. Крім того, оскільки зароблені гроші трудовими мігрантами йдуть на власні цілі, держава не отримує в державний бюджет коштів від інвестування такої великої кількості людей. Основні місця де працюють мігранти – це сфера послуг, будівництво, сільське господарство, заводи. Міграційні процеси були і продовжують бути, це створює умови для формування українських діаспор. Західну діаспору (понад 4 млн. осіб) утворюють українці, що живуть поза межами колишнього СРСР. Найбільше їх проживає в США (1,2 млн. осіб), Канаді (1 млн. осіб), а також у Бразилії, Аргентині, Польщі, Румунії, Франції, Австралії. У більшості цих країн українці зберегли свою мову, маючи можливість навратися нею, на відміну від східної діаспори, де переважно немає україномовних шкіл [5].

Вплив трудової міграції на ринок праці неоднозначний. З одного боку, це – чинник, який послаблює тиск на нього. За розрахунками фахівців Інституту демографії НАНУ, за відсутності трудових міграцій рівень безробіття в Україні був би в 1,6 разу вищим за фактичний.

Плюсами трудової міграції вважають:

- а) в країні зменшується рівень бідності;
- б) збільшується розмір ринку;
- в) зростає сукупний попит;
- г) зниження соціальної напруги в населення;
- д) зростає сукупний добробут населення;
- е) розвиток цієї країни через грошові перекази ;
- ж) передача досвіду своїм землякам;
- з) стимулювання підприємницької діяльності.

Водночас, в регіонах масового відпливу мігрантів навіть нині, в умовах ще не подоланої кризи, спостерігається нестача медичних та педагогічних працівників, будівельників, зварювальників, водіїв, фахівців нафтодобування тощо [6].

Спостерігається сильний «відплив мізків» з України, що призводить до погіршення кваліфікації зайнятих на даний час в Україні. З кожним роком погіршуються показники рівня освіти молоді. Держава втрачає свій інтелектуальний потенціал із-за міграції та роботи фахівців, що не потребує фахових знань.

Щоб покращити міграційну ситуацію в Україні можна:

- підтримувати відносини з країнами, до яких найбільше виїжджає населення;
- створити всі умови, щоб населення нелегально не покидало кордони країни;
- захищати мігрантів, таким чином, щоб не відбувалася торгівля людьми;
- робити кожен рік статистичний аналіз для моніторингу ситуації в країні;
- покращити умови життя в середині країни;
- створити умови для нормального розвитку громадян;
- впровадити стимули до праці.

Мотивів поїздки за кордон є багато:

- заробити грошей для придбання дорогих товарів (машини, квартири і т.д.);
- заробити для звичайних фізичних потреб;
- зароблення грошей для стартового капіталу, заснування власного бізнесу;

– нематеріальні причини – побачити світ, відчутти як живуть інші народи.

Також трудові міграції були зумовлені анексією Криму, війною на Сході нашої держави. Зараз Європейські країни та Росія перебувають у фазі демографічної кризи і в майбутньому вони можуть створювати всі умови для більшого захоплення міграції з України. Обов'язковою передумовою якісних змін в сфері міграційної політики є наявність сприятливого клімату у суспільстві. Важливо, щоб суспільство визнавало, що грошові перекази працівників-мігрантів із-за кордону відіграють значну роль у подоланні бідності, розвитку дрібного підприємництва та формуванні середнього класу. Як прямо, так і опосередковано вони здатні сприяти економічному розвитку. Так само позитивний вплив на економіку справляє імміграція в країну, завдяки якій поповнюються людські ресурси, заповнюються робочі місця, непривабливі для українців. У формуванні позитивного сприйняття міграції, мінімізації антиіммігрантських настроїв, підвищенні рівня толерантності в суспільстві украї велику роль відіграють засоби масової інформації, які мають повно і об'єктивно висвітлювати міграційну ситуацію в країні, позбутися негативних стереотипів та некритичного тиражування сумнівних фактів.[7] Щодо середньомісячного заробітку одного трудового мігранта, то він становить 930 доларів, що майже втричі більше ніж у середньому на одного штатного працівника, зайнятого в економіці України (330 доларів США). Найбільше заробити вдається у Німеччині – 1798 доларів, у Чеській Республіці – 1137 доларів та Італії – 969 доларів, а найменше – у Польщі та Білорусі – 560 доларів та 432 доларів відповідно [8].

Явище трудової міграції, як бачимо, призводить здебільшого до негативних наслідків, а тому потребує активного втручання з боку держави, а саме:

1. Забезпечення умов для поширення легального працевлаштування, насамперед в тих країнах, куди виїжджає найбільша кількість громадян України.
2. Забезпечення прав та соціального захисту працівників-мігрантів.
3. Здійснення постійного аналізу масштабів нелегальної трудової міграції за межами України та проведення всіх можливих, в рамках законодавства заходів для попередження цього явища.
4. Цілеспрямоване створення робочих місць в таких галузях, як сільське господарство, легка, текстильна і хімічна промисловість, тобто там, де сьогодні використовується праця мігрантів в Європі.
5. Перегляд механізму оплати праці у середині країни.

Враховуючи демографічний спад, а також причини та наслідки трудової міграції в Україні, уряд має забезпечити належні умови для повноцінного відтворення трудового потенціалу і професійно-інтелектуального розвитку, впровадити систему стимулів до праці, забезпечити належні умови праці і життя, а також реалізувати соціальні гарантії зайнятого і незайнятого населення. Ці кроки мають створити передумови для поліпшення всіх параметрів формування трудового потенціалу.

Література:

1. Міжнародна міграція робочої сили. – [Електронний ресурс].–Режим доступу: http://pidruchniki.com/1151040938109/politekonomiya/mizhnarodna_migratsiya_robchoyi_sili.
2. Міграція робочої сили. Суть, причини і наслідки.– [Електронний ресурс]. –Режим доступу: http://pidruchniki.com/18000102/politekonomiya/migratsiya_robchoyi_sili_sut_prichini_naslidki.
3. Гринкевич С.С. Міжнародна міграція робочої сили та її розвиток в Україні /С.С. Гринкевич // Вісник ХНТУ.– 2009. – №1. – С.12–14.
4. Гнибіденко І.С.Проблеми трудової міграції в Україні та їх вирішення/ І.С. Гнибіденко // Економіка України. – 2008. – № 4. – с. 19–21.
5. Міграції населення. – [Електронний доступ]. – Режим доступу: http://geoknigi.com/book_view.php?id=390
6. Аналітична записка "Наслідки міжнародної міграції населення України та політико-управлінські дії щодо їх врегулювання". – [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/562/>.
7. Аналітична записка "Щодо нагальних проблем удосконалення міграційної політики держави". – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://www.niss.gov.ua/articles/357/>.
8. Причини та наслідки трудової міграції в Україні.– [Електронний доступ]. – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=74957>